

УДК 330.341

DOI: 10.35432/tisb292023289512

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Журавель Олена Володимирівна

к.е.н., доцент,

Одеський ліцей №16 Одеської міської ради

<https://orcid.org/0000-0002-7531-136X>

Російське вторгнення та повномасштабна війна на території України значно вплинули на вітчизняну економіку. Більшість підприємств опинились в край важких умовах ведення бізнесу та вимушені боротися за виживання. Безліч бізнесів понесли великі збитки, деякі – втратили все.

Падіння національної економіки за підсумками 2022 року склало безпрецедентні 30,4 %, а споживча інфляція становила 26,6 % [1]. Відбулася значна девальвація національної валюти. Крім значного падіння добробуту та зростання цін, з початку війни бізнес практично втратив можливість вести зовнішньоекономічну діяльність. Крім того, з України за кордон виїхало приблизно 8 млн. осіб, рятуючись від бойових дій, а всередині країни майже 5 млн. людей стали внутрішніми переселенцями.

Війна завдала величезних збитків підприємствам. За даними Європейської Бізнес Асоціації, у 83 % компаній відбулося падіння бізнесу у 2022 році. При цьому у 29 % відбулося падіння до 20 %, у понад половини – падіння більше 20 % і тільки у 6 % компаній не було змін, а ще 11 % змогли похвалитися зростанням доходів у такий складний рік [2]. Основними викликами для підприємців стали: падіння попиту та неплатоспроможність клієнтів, руйнування ланцюгів постачання і дефіцит фінансування. Серед інших проблем – зростання вартості сировини, матеріалів та енергоресурсів, недоступність кредитних коштів, відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників.

Війна в Україні створила великі проблеми для бізнесу практично у всіх галузях економіки. Однією з основних проблем є ситуація з безпекою. Постійні ворожі атаки, руйнування критичної інфраструктури ускладнюють роботу підприємств, а на деяких територіях роблять її неможливою. Крім того, війна призвела до значного скорочення іноземних інвестицій, а, відповідно, й до відсутності фінансування для багатьох вітчизняних підприємств.

Однак, незважаючи на руйнівні наслідки воєнних дій на території України, зберігаються досить великі можливості, які розвиватимуться у післявоєнний період.

Однією з ключових галузей української економіки є сільське господарство, яке залишається відносно стабільним упродовж усього періоду війни. Україна відома своїм багатим ґрунтом та великими родючими землями, що робить її ідеальним місцем для сільського господарства. Незважаючи на проблеми через повномасштабну війну на території України, сільськогосподарський сектор країни продовжує зростати і залишається важливим джерелом доходу для багатьох людей.

Ще одним сектором економіки, що продемонстрував стійкість під час війни, є ІТ-індустрія. Україна має висококваліфікованих фахівців у цій сфері та стала центром послуг ІТ-аутсорсингу. Високоякісний кадровий резерв та відносно невелика вартість праці ІТ-фахівців є привабливими для міжнародних компаній, які ведуть свою діяльність в Україні. Навіть у умовах війни ІТ-сектор залишається ефективним, і для бізнесу в цій галузі є багато можливостей.

Україна також має великі можливості в енергетичному секторі. Значні природні ресурси, у тому числі вугілля, нафта, газ, добре розвинена інфраструктура для виробництва і

розподілу енергії, дозволяють зберігати потенціал зростання, навіть попри значні порушення роботи енергетичного сектору через ворожі атаки.

Щоб допомогти відновитися вітчизняному бізнесу під час та після війни, уряду України треба зосередитися, перш за все, на наступному.

1. Уряд має продовжувати підтримувати сільськогосподарський сектор та стимулювати бізнес у цій галузі. У перший рік війни уряду за допомогою міжнародних організацій вдалося запровадити низку державних програм підтримки агровиробників, що дозволило уникнути масштабної кризи у галузі та зберегти позиції України як одного з ключових постачальників сільськогосподарської продукції у всьому світі. Уряду треба й надалі запроваджувати державні програми підтримки, сприяти відновленню та розвитку сільського господарства через розвиток та поширення цифрових інструментів, покращення доступу до зеленого фінансування для агровиробників, впровадження екологічних, соціальних і управлінських принципів.

2. Слід також підтримувати сектор інформаційних технологій, вживаючи заходів щодо залучення більшої кількості іноземних інвестицій. З початку повномасштабних бойових дій в Україні сформувались ІТ-армія, «Армія дронів», з'явилися нові послуги, пов'язані з війною, продовжилася цифрова трансформація країни. ІТ-індустрія залишилась єдиною експортною галуззю України, яка продемонструвала зростання на 6 % та принесла 7,4 млрд. доларів до держбюджету (за даними міністерства цифрової трансформації України). Україна об'єднала навколо себе технологічний світ, залучивши близько 1 млрд. доларів венчурних інвестицій у 2022 році. Участь у топових світових івентах, підтримка стартапів на державному рівні дадуть змогу й в майбутньому залучати іноземних інвесторів та отримувати фінансування.

3. Уряд має працювати над покращенням ситуації з безпекою в країні, що допоможе залучити більше зарубіжних інвестицій. Необхідно дотримуватися проактивної політики у сфері забезпечення економічної безпеки, яка передбачає виявлення наявних та майбутніх викликів та ризиків (зовнішніх та внутрішніх) і розроблення стратегій, спрямованих на упередження розгортання загроз економічній безпеці держави. Такий підхід полягає в тому, щоб дати відповідь на виклики та загрози, які тільки формуються. Він має знизити ймовірність реалізації викликів, які перешкоджають виведенню української економіки з кризи, що є наслідком війни та унеможливають її стале та динамічне зростання.

Попре те, що війна в Україні створила великі проблеми для бізнесу, все ще існують можливості для зростання у кількох ключових секторах. За правильної державної політики та підтримки Україна може вийти з війни сильнішою та стійкішою, ніж будь-коли раніше.

В ході війни багато підприємств були змушені пристосовуватися до нових складних умов ведення бізнесу, і ті, хто зміг зробити це успішно, частіше за все були тими, хто мав ефективне управління. Ефективний менеджмент необхідний бізнесу в будь-якому контексті, але особливо важливий під час криз. В сучасних умовах ефективний менеджмент та неперервне вдосконалення управління підприємством матимуть критичне значення для виживання та розвитку вітчизняного бізнесу.

Виділимо чотири напрями вдосконалення управління підприємством, що відіграватимуть вирішальну роль для бізнесу у повоєнний період.

Першим ключовим елементом ефективного управління є стратегічне планування. Компанії, здатні розробити та впровадити чітку та ефективну стратегію, мають більше шансів на успіх у довготривалій перспективі. У контексті повоєнного стану України бізнесу доведеться адаптуватися до нових економічних та політичних реалій. Для навігації за цими змінами буде необхідна добре розроблена стратегія.

Другим важливим елементом ефективного управління є ефективне лідерство. Керівники, здатні надихати та мотивувати своїх співробітників, можуть створити позитивне та продуктивне робоче середовище. Це особливо важливо у період повоєнного стану в Україні, коли багато співробітників можуть почуватися деморалізованими та невпевненими у своєму майбутньому. Сильна та підтримуюча команда керівників може допомогти зміцнити довіру та створити у співробітників почуття мети.

Третім аспектом ефективного управління є продуктивність. У повоєнний період

підприємства, щоб залишатись конкурентоспроможними, мають бути прибутковими. Це вимагатиме зосередження на оптимізації процесів, зниженні витрат та максимізації продуктивності.

Четвертий елемент ефективного менеджменту – інновації. Післявоєнна економіка України характеризуватиметься значними змінами та викликами, тому бізнес, здатний впроваджувати інновації та адаптуватися до змін, матиме більше шансів на успіх. Інновації вимагають готовності ризикувати, експериментувати з новими ідеями то освоювати нові технології.

Отже, ефективний менеджмент матиме критичне значення для українського бізнесу. Компанії, здатні розробити та впровадити чітку стратегію, забезпечити ефективне лідерство, зосередитися на ефективності та продуктивності, а також впроваджувати інновації, матимуть більше шансів на успіх у новому економічному та політичному ландшафті.

Віддаючи пріоритет передовим методам управління, вітчизняний бізнес може стати сильнішим і стійкішим, ніж будь-коли раніше. Але для цього знадобляться професійні менеджери, які володіють сучасними технологіями управління, несуть відповідальність за керівництво роботою персоналу, прийняття рішень, досягнення організацією своїх цілей.

В сучасних умовах ведення бізнесу, управління організацією може бути надто складним, тому менеджери повинні мати широкий спектр знань та практичних навичок, щоб бути ефективними. Отже, сьогодні, як ніколи раніше, набуває актуальності отримання професійної освіти в сфері управління підприємствами та організаціями.

Сучасні освітні програми дозволять майбутнім менеджерам отримати знання та практичний досвід, допоможуть працюючим фахівцям поглибити та розвинути професійні компетенції, необхідні для того, щоб бути ефективними лідерами. Сьогодні освітні пропозиції українських вишів є конкурентоспроможними на вітчизняному та міжнародному ринках освітніх послуг. Це обумовлено відповідністю сучасним вимогам навчальних програм, високим рівнем кваліфікації викладацького складу, відносно низьким рівнем вартості навчання.

Власники та топ-менеджери вітчизняних підприємств, прагнучи підвищити результативність свого бізнесу, мають не тільки залучати «готових» фахівців у сфері корпоративного управління, а й «вирощувати» власних висококласних керівників. Навчання за програмами спеціальності «менеджмент» допоможе отримати комунікативні та лідерські навички, опанувати новітні технології в сфері стратегічного, інвестиційного, інноваційного, фінансового менеджменту. Це дозволить компаніям успішно рухатися за тими чотирма напрямками, які були запропоновано вище.

Виходячи з того, що в сучасних умовах ведення бізнесу компаніям доводиться скорочувати витрати, стає питання: чи доцільно витрачати кошти на навчання та підвищення кваліфікації працівників? Власники та керівництво компаній мають розглядати освітні програми не як витрати, а як інвестиції, які мають значний за обсягом, тривалий за часом та інтегральний за характером економічний та соціальний ефекти. Навчання персоналу та набуття нових компетенцій – найбільш необхідна цінність корпоративної культури. Діловий світ постійно змінюється, і менеджери повинні бути в курсі останніх практик та тенденцій у своїй галузі, вміти адаптуватися до нових правил та ринкових умов, володіти сучасними технологіями управління. Коли навчання є не хаотичним, а продуманим стратегічно процесом, коли є постійні інвестиції у розвиток персоналу, компанія стає певним інтелектуальним хабом, який завжди буде притягувати новаторів та професіоналів.

Отже, компанії, які інвестують у навчання та розвиток свого управлінського персоналу, матимуть більше шансів досягти успіху в майбутньому, відновленому або новоствореному, бізнес-середовищі, максимально інтегрованому у світовий економічний простір.

Список літератури

1. Міністерство економіки України // Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>
2. Європейська Бізнес Асоціація // Режим доступу: <https://eba.com.ua/u-83-kompanij-eva-vidbulosya-padinnya-biznesu-u-2022-rotsi/>